

У 2008. години је дошло до битне промене односа целокупне српске јавности према питању евентуалног чланства Србије у Европској унији. Најпре је у априлу те године потписан Споразум о стабилизацији и придруживању (ССП) који у пуном смислу још увек није ступио на снагу, а који је изазвао дефинитиван раздор између странака на власти које су се у том тренутку налазиле у јекну изборне кампање. По многим аналитичарима, тај гест Европске уније је одлучујуће допринео неочекивано добром изборном резултату коалиције За европску Србију, иако је уследио само два месеца након једностраног проглашења независности привремених институција покрајине Косово и Метохија. Током остатка изборне кампање странке које су потом ушле у Скупштину Србије имале су довољно времена да објасне свој став према потписивању тог контроверзног документа. Осим коалиције ЗЕС и ЛДП, ниједна друга изборна листа није, благо речено, подржала потписивање тог споразума. Уколико је, након неуспеха прве рунде преговора о Влади који су вођени између СПС-а, Народњачке коалиције и СРС, било оних који су сматрали да је СПС извршио политичко самоубиство коначним избором ДС као партнера у Влади, након августа 2008. када је дошло до расцепа у СРС чији је непосредан повод управо био однос те странке према ССП, није више било места сумњи да се превртљивост у политици може исплатити.

Успостављање нове Владе Србије је довело до политичког застаревања једне језичко-идеолошке опозиције, која је била обилно коришћена у претходном периоду, наиме опозиције „демократски-недемократски“. Странке су се до тад у јавности по инерцији означавале као демократске или недемократске, у зависности од тога да ли су у власти учествовале до преврата из октобра 2000. или након њега. У тој, благо речено некритичкој употреби „демократије“ уопште се није мислило о самој демократији, њеном смислу и облику државног уређења који би јој био најпримеренији, већ се искључиво мислило на дневнополитичке интересе странака које су приграбиле монопол на „демократију“ што им је омогућило да се у политичкој борби, поред осталог, служе тим недемократским реторичким инструментом који странке које, укупно узев, поштују правила институције избора дели на „демократске“ и „патриотске“. Самим тим, *подразум ева се* да демократске партије не могу уједно бити и патриотске као што ни патриотске у крајњој линији не могу бити демократске. Предрасуду о којој је реч, грађани Србије и дан данас скупо плаћају с обзиром на чињеницу да заступници јачања суверенитета Србије у свом инсистирању на националној одговорности пропуштају или занемарују значај цивилно-демократских реформи, док, с друге стране, заговорници еврореформског курса Србије не показују ни минимум сензибилитета за проблеме који произлазе из нерешеног националног питања већинског народа у Србији. Иако опозиција „демократски-недемократски“ формирањем нове власти у Србији све више губи на

актуелности, вештачка супротност реформских и националних одлика српске политике, као последица претходне опозиције и даље стоји на снази.

До 2008. године власт су састављале искључиво странке тзв. демократског блока и сваки покушај артикулације политике грађанског консензуса која би супротстављене блокове помирила пропадао је углавном због агресивне медијске производње страха од „деведесетих“. При томе, показало се да се странке тзв. демократског блока неупоредиво лакше огрешују о начела демократије од странака тзв. патриотског блока (отимање посланичких мандата и увођење ванредног стања су довољно јарки примери недемократског поступања власти). Другим речима, употреба језичке опозиције „демократски-недемократски“ није имала никаквог концепцијског утемељења, већ је била израз опортунитета власти која хоће да једино она може давати „лиценцу“ за легитимно вршење власти. Међутим, сви они коју су у том периоду били тако много забринути за судбину нејаке демократије у Србији због тога што је једна странка патриотског блока (СПС) мањински подржавала владу странака демократског блока (ДСС, НС, Г17, СПО), наједаред су преболели и прежалили несретну демократију носталгично пригрливиши добре старе „деведесете“. Међутим, помирење две странке од којих је свака у својој деценији имала углавном стожерну улогу у окупљању власти, није било израз рада на принципијелној сагласности и широком друштвеном консензусу о догађајима из недавне прошлости, већ још једном пуки опортунитет *ad hoc* акт чија је функција да заташка сувише крупно прекрајање изборне воље грађана. Новим политичким партнерима је једино било битно да свој осећај незаменљивости за вршење власти овог пута поткрепе јасним опредељењем за „европске вредности“.

Тако је опозиција „европски-неевропски“ заменила опозицију „демократски-недемократски“. Нова језичка опозиција у погледу своје функције у јавном дискурсу није донела ништа ново, јер је и она, попут претходне, значењски празна и служи сервисирању опортунитета политичких елита које одређују подобност за вршење власти. Али успоримо са закључивањем на овом месту и обратимо пажњу на извесне последице ове идеолошке операције, јер сада за вршење власти више није потребно да се буде строго демократа, довољно је заступати „европске вредности“.

Дакле, иако се током периода од 2000 до 2008 није стварно мислило на демократију, нешто попут демократије је ипак било предмет политичког интересовања једне заједнице која с демократским начином управљања историјски није имала превише искуства. Сада је дошло време да се приврженост демократији замени декларативном приврженошћу недовољно одређеним европским вредностима. Неко ће рећи да то не представља никакав проблем јер демократија припада скупу тих вредности. Међутим, кад је реч о тако неодређеној синтагми каква је синтагма „европске вредности“, не треба заборавити да европским вредностима припадају и неки други концепти попут рецимо

ових: „фашизам“, „комунизам“, „клерикализам“, „тоталитаризам“ и многи други чија амбивалентна повест у најмању руку доказује начелну парадоксалност појма европске вредности који вапи за тумачењем. Узгред буди речено, демократија иако припада тим вредностима, она им, када се ствари ставе у шири историјски контекст, припада такорећи однедавно (демократија се мукотрпно успоставља у Европи тек у последња два века, а западноевропском политиком доминира последњих шездесет година, док се на истоку континента демократија развија тек у последње две деценије). Тако да, кад се каже „европске вредности“ то не само да не значи саморазумљиво демократију, већ ако је чак у одређеном смислу и означава она је доводи у начелни сукоб са неким другим европским вредностима.

Када се посматра садашња власт у њеном самољубивом опортунизму, јавља се извесна недоумица у погледу тога којим се европским вредностима руководе садашњи функционери власти. Јер, у представничкој демократији законодавна власт, тј. Скупштина или Парламент представљају највиши орган власти и уживају највећи углед у друштву. Међутим, необузданом медијском кампањом нова власт је систематски срозавала ауторитет и углед Скупштине у јавности, препоручујући грађанима да о Скупштини мисле још само као о пуком „техничком телу“ које напосто треба да доноси (европске) законе и прописе што је могуће брже. Другим речима, нова власт у Србији не сматра да Скупштина ако ишта, онда бар мора да стреми демократском идеалу по ком се у Скупштини артикулише нешто попут смисла заједничког живота грађана. Скупштина у демократији није ништа друго до место на ком се обликује и успоставља узор демократског начина живота који имплицира битно суочавање неистомишљеника и стрпљив рад на стварању друштвеног консензуса о битним политичким циљевима грађана. Садашња власт не сматра да на пројекту једног таквог консензуса вреди радити и не осећа потребу да пред Скупштином одговорно полаже рачуна о својим активностима, што су одлике власти која има демократску савест. Дистанцирање власти од Скупштине само је израз дубљег непријатељства које постоји између власти и народа (демоса). Власт тиме даје свој „крунски“ допринос атмосфери несолидарности у друштву у ком социјалне напетости прете да сатру све такозване вредности или барем оне које одликују Европски континент последњих двадесет година.

Претња о којој је реч има глобални карактер. Искуство Светске економске кризе (СЕКА) је потврдило значајну предност и виталност кинеске економије у односу на економије демократског запада, предност коју Кина дугује свом изразито недемократском политичком систему. Парадокс данашњег света који не престаје да нас чуди јесте чињеница да најефикаснији капитализам у свету данас води једна комунистичка партија. Од комунистичког наслеђа, Кина је задржала само оне елементе који подстичу раст њене набујале привреде и испоставило се да је један од кључних елемената тог раста који од комунистичке прошлости вреди задржати јесте онај који се тиче индивидуалних слобода у друштву, тј. њихов недостатак. Као што су европски интелектуалци *одушевље*
НО

гледали почетком прошлог века у раст америчке привреде као у будућност властитог континента, тако би данас неки европски и амерички интелектуалци могли *забринуто*

да гледају у раст кинеске економије у атмосфери недостатка друштвених слобода као у будућност својих друштава. У том смислу треба схватити озбиљно могућност да државне мере које имају за циљ „спасавање“ националних економија могу угрозити слободу индивидуалне иницијативе у друштву чиме би западни капитализам могао почети да личи све више на кинески. Да ли је то оно што желе сви они који се данас тако злобно радују „слому неолибералног политичког и економског модела“?

Осим тога, процес све веће крипто-централизације управе унутар Европске уније такође подиже сумње у поступни растанак Европе са демократским начином управљања и живота. Од првака европске демократије, Вацлава Клауса смо могли чути да су однедавно „тенкови поново у Прагу“ и да Европа опасно клизи у трансгресију властитих слободарских начела. Србија је такође на најнепријатнији могући начин искусила неспособност Европе да поштује принципе на којима сама почива, па би тако аутентично проевропски политички акт био онај који би покушао да подметне препреку лаганом спусту Европе у Азију опомињући је да обнови борбу за властите изворе на којима почива, изворе који преко модерности, римског и византијског хришћанства сежу у стару Грчку која је духовна отаџбина читавог континента.

Изазов који стоји пред нашим политичким елитама нема никакве везе са атмосфером сталног страха од сила које наше друштво могу одвести назад у фамозне деведесете које као да вечито тапкају у некаквом блатњавом подруму, спремне да искоче и огаде целу околину. Оно чега се више треба бојати јесте неизвесна судбина слободе у Европи чија се бирократија све више и све опасније удаљава од непосредних изборних процедура, а самим тим и од својих народа који су после процеса вишедеценијске потрошачке деполитизације изгубили сваку координату за процену исправности начина живота који воде и који ће можда бити принуђени да слободом плате свој конформизам. Зато, уздигнимо се изнад својих дневнополитичких страсти и интереса и признајмо да данас у Србији не постоји ниједна значајна антиевропска политичка опција али да њен изостанак ниуколико не гарантује очување слободе као главне вредности савременог европског начина живота. По својој прилици, данас је европскије бити опрезан према глобалним променама које практично без икаквог отпора обузимају саму Европску унију и подржати све оне снаге које на континенту настоје да тргну своје народе из потрошачког дремежа како би се они још једном упустили у борбу за смисао једног од својих најважнијих повесних достигнућа – демократије.